

Sotsiaalkaitseministri määruse „Vaimse tervise teenuse toetus kohalikule omavalitsusele 2023. aastal“ seletuskiri

1. Taustinfo

1.1. Sissejuhatus

Määrusega toetatakse kohalikes omavalitsustes (edaspidi KOV) vaimse tervise teenuste osutamist. Toetusmeede on jätk 2021. ja 2022. aastal rakendatud samasisulisele toetusmeetmele¹ ja see rakendub paralleelselt KOV-idele ja esmatasandi tervisekeskustele suunatud psühholoogi palga- ja juhendamistoetusega. 2022. aastal kasutasid toetusmeedet ligi pooled kohaliku omavalitsustest. 2022. aasta detsembri alguse seisuga on meetmest toetusi antud 879 882 euro ulatuses. 2023. aasta meetme kavandatav arvestuslik maht on 749 760 eurot.

Võrreldes 2022. aasta toetusmeetme määrusega on 2023. aasta määruses tehtud arvukalt muudatusi, mh hakkab toetusi Sotsiaalministeeriumi asemel andma Riigi Tugiteenuste Keskus (edaspidi RTK). Selle tõttu kehtestatakse määrus uue terviktekstina.

1.2. Määruse ettevalmistaja

Toetusmeetme kavandamisel ja kujundamisel konsulteeriti KOVide esindajatega, sh nendega, kes kasutasid sama toetusmeedet 2022. aastal, ning RTK-ga.

Määruse ja selle seletuskirja on koostanud Sotsiaalministeeriumi vaimse tervise osakonna poliitikadisainer Vootele Veldre (vootele.veldre@sm.ee; tel 626 9106) ja Riigi Tugiteenuste Keskuse tööturu ja hoolekande talituse juhataja Ülle Luide (ylle.luide@rtk.ee; tel 663 2015).

Määruse juriidilise ekspertiisi on teinud Sotsiaalministeeriumi õigusosakonna õigusnõunikud Piret Eelmets (piret.eelmets@sm.ee; tel 626 9128) ja Lily Mals (lily.mals@sm.ee; tel 626 9199).

1.3. Märkused

Määrusega kehtestatakse riigieelarve seaduse § 53¹ lõike 1 alusel uus rakendusakti terviktekst.

Määrus ei ole seotud isikuandmete töötlemisega isikuandmete kaitse üldmääruse tähenduses.

2. Määruse sisu

Paragrahv 1 sätestatakse määruse kohaldamisala. Määrusega kehtestatakse KOVidele vaimse tervise teenuse toetuse andmise tingimused ja kord. Vabariigi Valitsuse tegevusprogrammis aastateks 2021–2023 on üks tegevuspõhimõte (punkt 1.8) pöörata pandeemia tingimustes erilist tähelepanu tervishoiuteenuste kättesaadavusele, inimeste füüsilise ja vaimse tervise hoidmisele ning kvaliteetse hariduse andmisele. Programmi punkti 2.4 kohaselt parandab valitsus vaimse tervise teenuste korraldust, kättesaadavust ja kvaliteeti. Selle eesmärgi saavutamise üheks ülesandeks oli vaimse tervise rohelise raamatu (VTRR) koostamine. Valminud VTRR-i ühe ettepaneku kohaselt (ptk 4, ettepanek 11) tuleks tugevdada vaimse tervise teenuseid kogukonna tasandil ja tervishoius erinevate sekkumiste ja meetmetega, et tagada inimestele elukohalähedane, õigeaegne ja kvaliteetne abi.

---

¹ vt [Sotsiaalkaitseministri 10. septembri 2021. a määrus nr 36 „Vaimse tervise teenusetoetus kohalikule omavalitsusele“](#) ja [sotsiaalkaitseministri 1. märtsi 2022. a määrus nr 23 „Vaimse tervise teenuse toetus kohalikule omavalitsusele aastal 2022“](#).

COVID-19 pandeemia tingimustes on elanikkonna vaimne tervis oluliselt halvenenud. Eesti rahvastiku vaimse tervise uuringu andmed² viitavad vaimse tervise probleemide ulatuslikule levikule Eesti rahvastikus. Enesekohaste hinnangute põhjal on depressioonirisk kuni ligi neljandikul ja üldistunud ärevushäire risk kuni igal viiendal täiskasvanul. Venemaa agressioon Ukrainas ja kaasnenud energiakriis ning kõrge inflatsioon hoiavad üleval inimeste stressitaset ja seega ka survet inimeste vaimsele tervisele. Eelnevalt johtuvalt on Eesti elanike vaimse tervise toetamiseks põhjendatud jätkata kohalikul tasandil kodulähedase abi pakkumisega ka 2023. aastal.

Paragrahvis 2 defineeritakse kesksed määruses kasutatavad terminid. Võrreldes 2022. a regulatsiooniga on muudetud toetuse andja ja saaja definitsioone. 2023. aastal menetleb taotluseid ja maksab toetusi Sotsiaalministeeriumi asemel RTK. Muudatus võimaldab vabastada Sotsiaalministeeriumi tööaega ministeeriumi põhitegevusele ehk poliitikakujundamise juhtimisele ning anda toetuse menetlus tugiteenusena vastavale rakendusasutusele. *Toetuse saaja* definitsioonist on tehnilise muudatusena kõrvaldatud viide KOV-ile – taotlejaga seotud nõudeid reguleeritakse paragrahvis 7.

Paragrahv 3 sätestab toetuse eesmärgi. Toetust antakse eesmärgiga parandada kohalikul tasandil vaimse tervise teenuste pakkumist, et seeläbi toetada Eesti elanike psühhosotsiaalset heaolu ja vaimset tervist.

Paragrahv 4 sätestab, et toetust „antakse perioodil 01.01.2023–31.12.2023 (edaspidi toetusperiood) vaimse tervise teenuse osutamisega kaasnevate kulude katteks“. Säte piiritleb seega ühelt poolt toetusperioodi – toetust antakse nende kulude katteks, mis tekivad 2023. kalendriaastal. Toetuse andmise periood on seotud 2023. aasta riigieelarvega – seetõttu on toetus seotud üksnes vastaval kalendriaastal toimuvate tegevustega.

Teisalt piiritletakse toetatavate tegevuste iseloom: toetust antakse vaimse tervise teenuse osutamisega kaasnevate kulude katteks. Vastavalt paragrahvis 2 toodud definitsioonile on vaimse tervise teenus kahe teenuse – *psühholoogilise abi* ja *psühhosotsiaalse abi* – koondnimetus. *Psühholoogiline abi* on definitsioonide kaudu rangelt piiritletud, sellena kvalifitseerub üksnes psühholoogias magistrikraadi omava spetsialisti rakendatav inimesele või inimrühmale suunatud professionaalne tegevus, mille eesmärk on leevendada düstressi ning parandada vaimset tervist ja heaolu. Seevastu *psühhosotsiaalne abi* on määruses defineeritud oluliselt avaramalt ehk inimeste psühhosotsiaalset heaolu parandavate tegevustena, mida pakuvad oma pädevuse piires selleks asjakohase ettevalmistuse saanud isikud.

2022. aasta määruses olid psühhosotsiaalse abi liigid toodud määruse lisa loeteluna, kuid samas võis toetuse andja hindamiskomisjoni ettepanekul toetada ka sellist psühhosotsiaalse abina käsitatavat tegevust, mida loetelus ei olnud märgitud. Olukorras, kus loetelu on avatud ja toetuse andjal on oluline kaalutusõigus, ei ole loetelu toomine määruses põhjendatud. Varasemalt kuulusid loetellu järgmised abi liigid: loovteraapia, hingehoidlik nõustamine, pereteraapia, dialektiline käitumisteraapia, kogemusnõustamine ja pere lahendusring. Samad sekkumised liigituvad üheselt psühhosotsiaalse abi mõiste alla ka uuel toetusperioodil, kuid nagu öeldud – see loetelu ei ole lõplik ja KOV-id võivad toetust saada muudegi psühhosotsiaalseks abiks liigituvate tegevuste osutamiseks.

Paragrahv 5 sätestab toetusvooru avamise ja sulgemise alused. Toetuse taotlusvoor on 2023. aastal avatud 20. veebruarist kuni toetuse eelarveliste vahendite lõppemiseni, kuid mitte kauem kui 30. novembrini. Taotlusvooru alguskuupäev on seotud käesoleva määruse kavandatud jõustumise ajaga. Nagu ülal selgitatud, on samas õigus saada toetust tagantjärele kulude eest, mis on tehtud alates 1. jaanuarist 2023. Toetusvooru sulgemine hiljemalt novembri lõpus võimaldab teha 2023. aasta meetme taotluste hindamised ja arveldused sama kalendriaasta raames. Pikk periood annab taotlejatele arvestatava ajaraami, et kaaluda taotlusvoorus osalemist.

---

² [Eesti rahvastiku vaimse tervise uuringu konsortsium \(2022\). Eesti rahvastiku vaimse tervise uuringu lõpparuanne. Tallinn, Tartu: Tervise Arengu Instituut, Tartu Ülikool](#)

Sotsiaalministeerium teavitab RTK-d taotlusvooru eelarvest hiljemalt järgmisel tööpäeval arvates määruse Riigi Teatajas avaldamisest. RTK avaldab taotlusvooru info enda kodulehel. Toetuseks eraldatud eelarve ammendumise korral suletakse taotlusvoor ning vastav teave avaldatakse RTK kodulehel hiljemalt järgmisel tööpäeval arvates sulgemisotsuse tegemisest.

Paragrahv 6 sätestab toetuse taotlemise üldised alused. Toetuse taotlemine toimub alates taotlusvooru avamisest kuni selle sulgemiseni. Seotult toetuse andja vahetumisega esitab taotleja toetuse saamiseks taotluse RTK e-toetuse keskkonna kaudu. RTK toetuste keskkond on kasutusel kõikide RTK hallatavate toetusmeetmete puhul. Taotlejal on õigus esitada ühes kalendrikuus üks taotlus, piirang on vajalik RTK töövoos sujuvaks korraldamiseks.

Paragrahv 7 sätestab nõuded taotlejale. Taotlejana kvalifitseerub vaid KOV või selle ametiasutus, mis ei ole linnaosavalitsus. Meede on suunatud üksnes KOVidele selleks, et soodustada paikkonna tasandil terviklikku teenusekorraldust. Linnaosavalitsused on taotlejate seast välja arvatud sel samal põhjusel ehk paikkonna tasandil terviklikku teenusekorralduse soodustamiseks ja välistamiseks, et teenustele ligipääs sõltuks linnaosa piiridest.

Kui teenust ei osuta taotleja või tema hallatav asutus, peab taotleja olema sõlminud teenuse osutajaga lepingu või muus vormis kirjalikult taasesitatava kokkuleppe teenuse osutamiseks teenuseperioodil kohaliku omavalitsuse elanikele. Nõue on vajalik, et taotluste esitamine ja toetuste küsimine toimuks üksnes neil juhtudel, kus on tagatud teenust vahetult osutava teenusepakkuja olemasolu ja vaba maht teenuste osutamiseks. Vastasel juhul on oht, et küsitav toetus ei leia kasutamist, kui paikkonnas puudub vaba mahuga teenuseosutaja.

Taotlejal ei tohi taotluse esitamise ajal olla riiklike maksude maksuvõlgasid või need peavad olema ajatatud. Samuti ei tohi taotlejal olla taotluse esitamisel täitmata kohustusi Sotsiaalministeeriumi ega RTK ees. Kui kohustuste olemasolu RTK ees on RTK-le kui toetuse andjale üheselt teada, siis info selle kohta, kas kohustused on täidetud ka Sotsiaalministeeriumi ees, tagatakse mitmel viisil. Esiteks informeerib Sotsiaalministeerium kalendriaasta alguses RTK-d 2022. aasta taotlusvoorst üles jäänud kohustustest. Teiseks on taotlejal kohustus enne taotluse esitamist veenduda, et tähtjaks täitmata kohustused mõlema asutuse ees puuduvad, kuna taotluse esitamise ajal kohustub taotleja esindaja nimetatut allkirjaga kinnitama. Kolmandaks kavatsevad asutused kogu taotlusperioodi vältel jagada vastastikku toetusvooriga seotud infot, sealhulgas nii taotlejate kui ka ülesjäänud või tekkivate kohustuste kohta.

Paragrahv 8 sätestab taotlusele esitatavad nõuded. Taotlus tuleb esitada määruses sätestatud nõuete ja tingimuste kohaselt. Taotlus peab olema esitatud määruses sätestatud ajaks, e-toetuse keskkonna vorminõudeid jälgides ning sellele peavad olema lisatud nõutud dokumendid. Taotluse peab digitaalselt allkirjastama esindusõigust omav isik. Toetust tuleb taotleda üksnes määruses sätestatud eesmärkidel ja toetatavatele tegevustele.

Selleks, et toetust saaks üksnes need teenuseosutajad, kelle töötajatel on piisav ettevalmistus ja töökogemus, peab taotleja esitama koos taotlusega vaimse tervise teenust vahetult osutava isiku CV, mis kajastab inimese kutsealast ja hariduslikku ettevalmistust ning töökogemust. Seda ka juhul, kui taotleja ostab teenust sisse. CV-l sisalduv teave on aluseks taotluste hindamisel ning see aitab tagada teenuste kvaliteeti ning välistada puuduliku ettevalmistusega inimeste pakutavate teenuste rahastamise toetusvoorst. Vaimset tervist toetavaid teenuseid vajavad inimesed võivad olla haavatavas olukorras. Selleks, et maandada teenuse osutamise ajal abivajaja vaimse tervise edasise kahjustamise riski, on põhjendatud rakendada ranged kvalifikatsiooninõudeid ja kontrollida nende täitmist ka väljaspool ravisüsteemi. Kui esindusõiguslik isik tegutseb volituse alusel, peab ta taotluse esitamisel esitama ka volikirja.

Juhul kui teenust ei osuta taotleja või tema hallatav asutus ehk KOV ostab teenust sisse, peab taotleja esitama ühes taotluse ja CV-dega ka teenust osutava juriidilise isiku esindaja, füüsilisest isikust ettevõtja või füüsilise isiku allkirjastatud lepingu või muus vormis kirjalikult taasesitatava kokkuleppe, millelt nähtub valmisolek osutada asjakohast teenust toetusperioodil kohaliku omavalitsuse elanikele. Tegemist võib olla nt eellepinguga teenuse osutamiseks. Dokumendi esitamise nõue on seatud selleks, et taotlejad küsiks toetust üksnes sellise teenuseosutaja

tegevuse rahastamiseks, kellega on koostöö läbi räägitud ja kel on reaalne valmisolek teenust toetusperioodil osutada.

Paragrahv 9 sätestab toetuse suuruse arvutamise alused – toetuse suuruse arvutamisel lähtutakse taotlusest ja paragrahvis sätestatud tingimustest. Toetuse suurus on seotud KOV-i elaniku arvuga. Toetuse arvutamise alus on 2246,5 eurot kalendrikuus iga KOV-is elava 7000 elaniku kohta. Nimetatud elanike arvust väiksema elanike arvuga KOV-il on seega arvutusallikast lähtuvalt õigus väiksemale toetusele ning suurema elanike arvuga KOV-il suuremale toetusele. Määruse kohaselt on näiteks 28 000 elanikuga KOVil õigus toetusele kogusummas $(28\,000 / 7000) \times 2246,5$ ehk 8986 eurot kalendrikuus. Seevastu 3500 elanikuga KOVil on õigus toetusele summas $(3500 / 7000) \times 2246,5$ ehk 1123,25 eurot kalendrikuus.

Toetus on seotud KOV elanike arvuga meetme piiratud eelarvest tulenevalt ning lähtudes eeldusest, et elanike arvu kasvades kasvab ka nõudlus vaimse tervise teenuse järele. Toetuse piirmäärade aluseks on võetud Eesti keskmine brutokuupalk 2022. aasta III kvartalis koos tööjõumaksude ja -maksetega. KOV elanike arvu määramisel lähtutakse rahvastikuregistri andmetest seisuga 01.01.2023.

KOV-ile kalendrikuu eest määratava toetuse suurusele on siiski sätestatud ülempiir – see on summa 2246,5 eurot viiekordne määr (s.o 11 232,5 eurot kalendrikuu eest). Piirmäär aitab vältida olukorda, kus suure elanike arvuga KOV kasutaks ära kogu meetme eelarve. Toetuse andmise kord ei piira KOV-i õigust hankida või osutada vaimset tervist toetatavaid teenuseid toetatavast maksimaalsest mahust oluliselt rohkem või ka vähem. Kui tegelikud teenusekulud ületavad määruses sätestatud piirmäärade, makstakse toetust seatud piirmäärade ulatuses. Kui kavandatud kulud jäävad seatud ülempiirist madalamaks, saab toetusega katta kogu kavandatud teenusekulu.

Regulatsioonis on jäetud toetuse andjale õigus kaalutleda ja määrata põhjendatud juhtudel (s.o paragrahvis 11 nimetatud hindamiskomisjoni argumenteeritud ettepaneku korral) ja vastavasisulise taotluse olemasolul taotlejale toetus, mis on suurem kui toetuse summa, mis on arvutatud paragrahvis sisalduvate arvutusallikate baasil. Nii võib toetuse andja määrata 6500 elanikuga KOV-i puhul oluliste argumentide ja raha piisavuse korral samaväärse toetuse kui oleks õigus 7000 elanikuga KOVil. Näiteks võib selline samm olla vajalik, et tagada konkurentsivõimeline palgafond, mis võimaldab nt KOV-i allasutusel palgata täiskoormusega psühholoog. Sarnaselt on toetuse andjal oluliste argumentide korral ja tingimused, et suuremas ulatuses toetuse andmine ei kahjusta ühegi teise KOV-i huve, võimalik rakendada viiekordsest määrast suuremat määrade. Taoline olukord on võimalik juhul, kui enamik kavandatud taotlustest on teadaolevalt esitatud, kuid eelarves on jätkuvalt vaba raha ning mõni suurem KOV soovib taotluse mahtu suurendada. Sotsiaalministeerium rakendas näiteks 2022. aasta IV kvartalis nende taotlejate jaoks soodsamaid määrade, kes olid neile ette nähtud toetusemahu ära kasutanud, kuid soovisid täiendavalt pakkuda Ukraina sõjapõgenikele psühholoogilist tuge ja toetavaid teenuseid põgenike emakeeles.

Paragrahv sätestab ka toetuse suuruse määramise põhimõtted puhkudeks, kui ühest KOV-ist esitatakse mitu taotlust. Kui samal kalendrikuul esitavad taotluse nii KOV kui ka selle ametiasutus, määratakse toetus esmalt ajaliselt varem saabunud taotlusele ning hiljem saabunud taotluse toetuse summa arvutamisel lähtub toetuse andja paragrahvis 9 sätestatust, taotluses esitatud andmetest ja kohalikule omavalitsusele juba määratud toetuse suurusest. Ka juhul, kui samast KOV-ist esitatakse järgmistel kalendrikuudel uus taotlus, võetakse lisaks taotlusele ja paragrahvis sätestatud tingimustele toetuse suuruse määramisel aluseks juba varasemalt samast KOV-ist esitatud taotluste eest määratud toetusi.

Paragrahv 10 reguleerib taotluste menetluse protsessi. Menetlus koosneb taotluse ja taotleja nõuetele vastavuse kontrollimisest, taotluse hindamisest ning taotluse rahuldamise või rahuldamata jätmise otsuse tegemisest koos toetuse määramisega taotluse rahuldamise korral. Kalendrikuu jooksul laekunud taotluste rahuldamine otsustatakse hiljemalt selle esitamisele järgneva kalendrikuu viimasel tööpäeval. Seega saavad kõik taotlejad juba järgmise kuu lõpus tagasiside, kas nende taotlus rahuldatakse või mitte. Ajal, mil toetusvoor ei ole avatud, esitatud taotlust menetlusse ei võeta ja sellest informeeritakse taotlejat kolme tööpäeva jooksul arvates taotluse esitamisest.

Kui taotluses esineb puudusi, annab toetuse andja taotluse esitajale viis tööpäeva puuduste kõrvaldamiseks. Selline tähtaeg on piisavalt pikk, et enamik taotlejaid suudab puudused likvideerida. Teisalt on see piisavalt lühike, et mitte põhjustada taotluste menetluse protsessi olulisi viivitusi. Tähtpäevaks puuduste kõrvaldamata jätmisel võib toetuse andja jätta taotluse läbi vaatamata. Samas juhul, kui taotlus vastab vähemalt osaliselt tingimustele ja selle alusel on võimalik määrata osaline toetus, võetakse see siiski menetlusse ja suunatakse hindamisele. Näiteks on taotluse hindamine ja toetuse määramine asjakohane, kui nelja teenust vahetult osutava isiku CV-st on esitatud vaid kolm. Ühe CV puudumise pärast ei ole kohane kogu taotlust tagasi lükata ning komisjon saab taotlust hinnata kolme teenust vahetult osutava isiku tegevuse ulatuses ja teha vastavalt ettepaneku määrata nende tegevuse toetamiseks toetus.

Paragrahv 11 reguleerib taotluste hindamist, selle aluseks olevaid valikukriteeriumeid ning valiku korda. Paragrahv annab volitusnormi kehtestada valdkonna eest vastutava ministri käskkirjaga taotluste hindamise kord ja moodustada vähemalt kolmeliikmeline hindamiskomisjon (edaspidi *komisjon*). Kui varasemalt moodustati komisjon Sotsiaalministeeriumi vaimse tervise osakonna töötajatest, on kavas uuel toetusperioodil koostada komisjon nii RTK kui ka Sotsiaalministeeriumi töötajatest.

Komisjon hindab taotlusi kolme hindamiskriteeriumi alusel: 1) teenuste koosluse vastavus määruse eesmärgile, 2) teenust vahetult osutava isiku haridusliku ja kutsealase ettevalmistuse piisavus ning 3) teenust vahetult osutava isiku töökogemuse piisavus osutada teenust. Hindamise aluseks olevad täpsemad hindamiskriteeriumid esitatakse määruse lisas. Iga taotlusele antakse hindepunktid. Kui taotluses sisaldub mitu teenust või teenuseosutajat, hinnatakse eespool nimetatud hindamiskriteeriumite 2 ja 3 alusel iga teenuseosutajat ja teenust. Taotluse vastava kriteeriumi hinne arvutatakse teenuseosutajate ja teenuste punktisummade aritmeetilise keskmisena. Komisjonil on õigus küsida taotlejalt lisainfot, kui esitatud info on ebatäielik või ebaselge.

Taotluste hindamise protsessiga seotud ajalised kriteeriumid määravad taotluste menetluse ajalise raami. RTK teeb kalendrikuu esimese 15 päeva jooksul eelmisel kalendrikuul laekunud taotluste nõuetele vastavuse kontrolli, edastab komisjonile hindamiseks vajalikud materjalid, sh teeb esitatud taotlused komisjonile e-toetuste süsteemis kättesaadavaks. Komisjon kujundab esitatud materjalide ja taotluste baasil kümne päeva jooksul seisukoha taotluste rahuldamiseks ning edastab hiljemalt sama kuu 25. kuupäeval RTK-le ettepaneku toetuste määramiseks. Kui tähtaeg satub puhkepäevale, on tähtaeg nimetatud kuupäevale järgnev esimene tööpäev. Vastavalt eelmisele paragrahvile otsustatakse taotluse rahuldamine hiljemalt selle esitamisele järgneva kalendrikuu viimasel tööpäeval.

Paragrahv 12 reguleerib toetuse määramist ja maksmist. RTK lähtub toetuse määramisel taotluses sisalduvatest andmetest, §-s 9 sisalduvatest toetuse suuruse arvutamise alustest ning hindamiskomisjoni ettepanekust. Taotlus võidakse rahuldada täielikult või osaliselt. Näiteks on osaline rahuldamine võimalik, kui mõni mitmest teenuseosutajatest on hinnatud mõnes aspektis nulliga ja nende tegevuse eest pole võimalik toetust määrata. Samuti rahuldatakse taotlus osaliselt kui taotleja küsib suuremat toetust, kui §-s 9 sätestatud tingimused võimaldaks määrata.

Paragrahvis sätestatakse juhud, mil toetust ei määrata. Toetust ei maksta kui taotleja ei vasta määramises sätestatud nõuetele või kui esitatud taotlus on puudustega, mis ei võimalda toetust määrata. Toetust ei määrata juhul, kui taotluse koondhinne jääb alla 11 punkti. Samuti ei määrata toetust juhul, kui taotlust on mõne § 11 lõikes 3 nimetatud kriteeriumi järgi hinnatud null punktiga, ega nende teenuste eest, mille osutajat on hinnatud mõne hindamiskriteeriumi järgi null punktiga. Nagu eespool selgitatud, on vaimse tervise teenuste rahastamisel oluline eelistada võimalikult põhjaliku ettevalmistusega teenuseosutajaid ja välistada toetuse jõudmine isikuteni, kelle ettevalmistus ei vasta ootuspärasele miinimumtasemele. Toetust ei määrata ka juhul, kui teenust või psühholoogilist abi osutatakse üldhariduskoolis, kutseõppeasutuses või koolieelses lasteasutuses tugispetsialisti tegevusena ega teenuste eest, mida juba rahastatakse riigieelarvest muul viisil. Näiteks nimetatud tugispetsialistide tegevust peaks KOV koolipidajana rahastama riigieelarvest saadavast selleks ettenähtud tulust. Ka ei maksta KOV-ile täiendavat toetust juhul,

kui KOV on juba saanud maksimaalses määras toetust ja hindamiskomisjon ei pea seatud piire ületava toetuse määramist põhjendatuks.

Kalendrikuul, mil komisjoni ettepanek taotluste rahuldamiseks ületab eelarve jääki, rahuldab toetuse andja taotlused hindepunktide alusel koostatava paremusjärjestuse alusel kuni eelarve ammendumiseni. Paremusjärjestuses asetub kõrgema koondhindega taotlus kõrgemale kohale. Võrdsete koondhinnetega taotluste korral asetatakse paremusjärjestuses kõrgemale kohale taotlus, mille teenuste koosluse vastavust määrase eesmärgile on hinnatud kõrgemalt. Kui kõik nimetatud kriteeriumid on võrdsed, eelistatakse ajaliselt varem esitatud taotlust.

Taotluse rahuldamise otsuses märgitakse toetuse summa ja toetuse saaja toetuse kasutamisega seotud kohustused. Otsuse vastuvõtmisele järgneva kahe tööpäeva jooksul edastab RTK otsuse e-toetuse keskkonna kaudu taotlejale. Toetus makstakse taotluses märgitud pangakontole kümne tööpäeva jooksul arvates otsuse vastuvõtmisest.

Paragrahv 13 sätestatakse toetuse saaja kohustused. Toetuse saaja on kohustatud kasutama toetust taotluse ja taotluse rahuldamise otsuse kohaselt ning teavitama RTK-d, kui asjaolud, mille alusel toetus määrati, muutuvad oluliselt. Toetuse saaja võib toetusperioodil muuta toetuse määramise aluseks olevaid teenuse osutajaid ja osutatavate teenuste mahte üksnes RTK kirjalikul nõusolekul. Näiteks juhul, kui vahetatakse teenuseosutajat, tuleb tagada, et ka uus teenuseosutaja vastaks täielikult tingimustele, mille alusel toetus taotlejale määrati. Teenuse mahtude ja proportsioonide alusel hindab hindamiskomisjon teenusekoosluse eesmärgipärasust ja kooskõla määrase eesmärgiga – mahtude muutudes võib muutuda oluliselt ka vastavus meetme eesmärgile. Näiteks ei saa olla aktsepteeritav laiale populatsioonile suunatud psühholoogilise nõustamisteenuse kooskõlastamata asendamine väga kitsale sihtrühmale suunatud teenusega.

KOV peab teenuse osutamise alustamisel teavitama oma elanikke teenustest ja nende osutamise korraldusest. Seejuures on KOV vaba valima ise kanalid, mille kaudu infot sihtrühmadele edastatakse. Paragrahv sätestab toetuse andja või tema volitatud isiku õiguse kontrollida toetuse taotlemise ja kasutamisega seotud asjaolude paikapidavust. Seetõttu peab toetuse saaja toetuse kasutamise kohta pidama arvestust vastavalt raamatupidamise seadusest tulenevatele nõuetele, pidades seejuures eraldi kuluarvestust toetuse maksmise aluseks olevate tegevuste kohta. Taotlejad ei pea aruande esitamisega samaaegselt esitama kuludokumente, kuid on kohustatud seda tegema RTK nõudmise korral. RTK-l on õigus kaalutleda, kas kuludokumentide esitamist nõutakse üksnes juhul, kui on kahtlusi aruandes esitatud andmete tõepärasuses, tehakse seda pisteliselt või muudest kriteeriumitest lähtudes (nõudes näiteks kuludokumente kõikidelt teatava suurusega toetuse saajatelt). Kuludokumentide universaalne väljanõudmine kõikidelt toetust saanud KOV-idelt või nende ametiasutustelt ei pruugi olla halduskoormuse seisukohalt mõistlik ja peaks toimuma riskide hindamise põhiselt.

Paragrahv sätestab toetuse saajale kohustuse esitada 20 tööpäeva jooksul arvates toetusperioodi lõppemisest e-toetuse keskkonna kaudu toetuse kasutamise aruanne. Toetuse saaja peab aruandes andma ülevaate teenuse kasutamisest, sh teenuse kasutajate ja kohtumiste arvust ning teenuse osutamise kaasnenukulust. Kui tegelikud kulud, mille eest toetust taotleti, on välja makstud toetusest väiksemad, peab toetuse saaja toetuse summa ja tegeliku kulu vahe toetuse andjale tagasi maksma.

Paragrahv 14 sätestab juhud, mille korral tunnistatakse taotluse rahuldamise otsus kehtetuks või toetus nõutakse tagasi. See on asjakohane, kui toetuse saaja või teenuse osutaja on rikkunud teenuse osutamisel isikuandmete kaitse nõudeid, teenust osutatakse ebaprofessionaalselt või kutse-eeskõige nõudeid rikkudes või teenuse osutamise korraldus ei vasta taotluses märgitule. Toetuse saaja võib ka vabatahtlikult toetusest loobuda. Toetus nõutakse tagasi ka juhul, kui toetuse saaja ei tagasta vabatahtlikult tagasimaksmisele kuuluvat kasutamata jäävat toetust või ilmnevad asjaolud, mille kohaselt taotlust ei oleks rahuldatud.

Paragrahv 15 reguleerib otsuse või toimingu vaidlustamist. Vaidlustamise korral võib taotleja esitada toetuse andjale vaide haldusmenetluse seaduses või kaebuse halduskohtule halduskohtumenetluse seadustikus sätestatud korras.

3. Määruse vastavus Euroopa Liidu õigusele

Määrus on kooskõlas Euroopa Liidu (EL) õigusega. Tegemist ei ole vähese tähtsusega abi ega riigiabi andmisega, vaid KOVi haldusülesande toetamisega riigieelarvest, tegemist ei ole ettevõtluse ega majandustegevuse toetamisega. Määrusega parandatakse psühholoogilise abi ja psühhosotsiaalse abi kättesaadavust KOVides. Meede võimaldab katta edukatest taotlejatest KOVide kulud toetusega ja suurendada KOVide valmidust pakkuda vaimse tervise teenuseid. Vaimse tervise teenuste pakkumine elanikele, kelle abivajadust ei ole hinnatud, on KOVide vabatahtlik ülesanne, mida on ilma toetusmeetmeta pakkunud vaid mõned KOVid.

4. Määruse mõjud

Määruse rakendamisega mõjutatav(ad) sihtrühm(ad)

Määruse rakendamisel on potentsiaal mõjutada KOVe (79) ja Eesti elanikke, kaudsemalt mõjutatakse vaimse tervise teenuseid pakkuvaid organisatsioone (tõenäoliselt 60-80) ja nende personali (suurusjärg 100–140). 2022. aastal kasutas vaimse tervise teenuse toetust ligi pool kõikidest KOV-idest.

Sotsiaalne, sealhulgas demograafiline mõju

Määruse rakendamise keskne eesmärk on leevendada järjestikuste kriiside negatiivset mõju Eesti elanike vaimsele tervisele. Selleks parandatakse psühholoogilise abi ja psühhosotsiaalse abi kättesaadavust KOVides. Arvestades toetuse kuluga 2246,5 eurot iga 7000 elaniku kohta kalendrikuus, võimaldab toetusmeede eelarvega 750 00 tagada teenusepakkumise võimekuse arvestuslikult populatsioonile suurusega 194 747 elanikku (s.o (750 000 eurot / (2246,5 eurot x 12 kalendrikuud)) x 7000).

Määruse rakendumise mõju saab hinnata keskmiseks. Kuigi meetmest saavad otseselt kasu vaid ca poolte KOVide elanikud, on meetme otsene mõju vahetutele abisaajatele väga suur. Toetusmeetme toel luuakse toetusperioodi ajaks kogukonna tasandil kas peamine või täiendav uks, et siseneda vaimset tervist toetavate teenuste süsteemi. Tõenäoliselt ei kaasne määruse rakendamisega ebasoovitava mõju riski.

Mõju majandusele ja regionaalarengule

Määruse rakendamine lisab vaimse tervise teenuste valdkonda ligi 750 00 eurot ning võib aidata luua toetusperioodiks kümneid täiendavat töökohti. Toetusmeede on disainitud toetuse ülempiiriga – sel moel loob meede enam väärtust madala keskmise töötasuga piirkondades ja võib avaldada positiivset mõju töökohtade loomisele peamistest tömbekeskustest kaugemal asuvates KOVides. Tõenäoliselt ei kaasne määruse rakendamisega ebasoovitava mõju riski.

Mõju riigiasutuste ja kohaliku omavalitsuse korraldusele

Meetme otsene eesmärk on parandada kohalikul tasandil psühholoogilise abi ja psühhosotsiaalse abi kättesaadavust. Meede suurendab tõenäoliselt KOVide valmidust jätkata vaimset tervist toetavate teenuste pakkumisega. Vaimse tervise teenuste pakkumine elanikele, kelle abivajadust ei ole hinnatud, on KOVide vabatahtlik ülesanne, mida enne 2022. aastat pakkusid iseseisvalt vaid mõned KOVid. Kogukondlike vaimse tervise teenuste arendamine võimaldab pakkuda abi elanikele, kelle vaimse tervise olukord ei vaja veel kliinilist sekkumist, kuid kellel võib ilma õigeaegset abi saamata kujuneda välja vaimse tervise häire.

Määruse rakendumise mõju saab hinnata keskmiseks. Kuigi meetdet kasutavate KOVide osakaal jääb tõenäoliselt alla poole (30–35 KOVi), on mõju tõenäoliselt suur neis KOVides, kus meede rakendub. Meetme edukas rakendamine võimaldab toetusmeedet järgnevatel aastatel skaleerida ja täpsemalt sihtida ning toetada järgnevatel aastatel vaimse tervise teenuseid, mis loovad enim väärtust.

Valdkonnad, mida meede ei mõjuta

Määruse rakendamine ei avalda mõju riigi julgeolekule ja välissuhetele ega elu- ja looduskeskkonnale.

5. Määruse rakendamisega seotud tegevused, vajalikud kulud ja määruse rakendamise eeldatavad tulud

Toetust rahastatakse 2023. aasta riigieelarve seadusega Sotsiaalministeeriumile tervist toetavate valikute programmi vaimse tervise edendamise tegevuseks eraldatud vahenditest. Toetusmeetme rahastamiseks on 2023. a eelarves kavandatud 749 760 eurot.

6. Määruse jõustumine

Määrus jõustub üldises korras. Määruse tingimused võimaldavad taotleda toetust tagasiulatuvalt alates 1. jaanuarist 2023. a tehtud kulude eest.

7. Määruse kooskõlastamine, huvirühmade kaasamine ja avalik konsultatsioon

Määruse eelnõu esitati kooskõlastamiseks Rahandusministeeriumile ja Siseministeeriumile ning arvamuse avaldamiseks RTK-le, Eesti Linnade ja Valdade Liidule ning Eesti Psühholoogide Liidule. Siseministeeriumil ja Rahandusministeeriumil ei olnud määrusele kommentaare. RTK esitas Sotsiaalministeeriumile ettepanekud ja kommentaarid otsesuhtluses – need ja vastused neile on esitatud määruse seletuskirjale lisatud kooskõlastustabelis. Kommentaari asjakohasusel täpsustati määrust või seletuskirja, mõnedel juhtudel anti lisaselgitusi kooskõlastustabelis.